

Андрос Мирослав Євгенійович

Старший викладач кафедри
відкритих освітніх систем та
інформаційно-комунікаційних
технологій ДЗВО «Університет
менеджменту освіти», м. Київ

ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В НАДЗВИЧАЙНИХ ОСВІТНІХ УМОВАХ

Розглядається актуальність дистанційного навчання в надзвичайних освітніх умовах та проаналізовано основні фактори, що гальмують впровадження повноцінного дистанційного навчання в Україні.

Ключові слова: дистанційне навчання, дистанційна освіта, технології дистанційного навчання, надзвичайні освітні умови.

The relevance of distance learning in emergency educational conditions is considered and the main factors that hinder the introduction of full-fledged distance learning in Ukraine are analyzed.

Key words: distance learning, distance education, distance learning technologies, emergency educational conditions.

Для українського освітнього простору в реаліях інформаційного суспільства набули особливої значущості й гостроти питання забезпечення високого рівня інформатизації освіти, що передбачає оволодіння керівниками закладів загальної середньої освіти (далі - ЗЗСО) усвідомленими навичками та вміннями впроваджувати в освітні практики електронні освітні ресурси, спілкуватися в мережі Інтернет й керувати діяльністю здобувачів освіти, застосовуючи ІКТ та інтегрувати їх з предметними освітніми галузями.

В умовах прийняття нових Законів України «Про Освіту» (2017), «Про повну загальну середню освіту» (2020), та початку функціонування Нової української школи (НУШ), нині актуальною є проблема забезпечення підготовки **компетентних** фахівців, керівників ЗЗСО, які будуть скеровувати та забезпечувати впровадження та використання дистанційної форми навчання як однієї із основних інституційних форм здобуття освіти.

Крім цього, надзвичайно важливим на сьогоднішній день постає питання організації освітнього процесу в ЗЗСО в умовах проведення адміністративної реформи в Україні (а у її межах – створення опорних шкіл, коли немає можливості відвідувати ЗЗСО регулярно) та гібридної агресії з боку Російської федерації (як конвенційної, так і інформаційної, коли здобувач освіти та педагог (учитель, тьютор) знаходяться на різних територіях України, в тому числі, на окупованій). Все це призводить до ситуації, коли частина освітнього процесу може відбуватися лише за умови організації дистанційного навчання. Позаяк, нагальним є питання застосування дистанційної форми організації освітнього процесу для отримання ефективного та підтвердженого з правової точки зору результату навчання.

Крім вищезазначеного, з березня 2020 року, після запровадження на території України карантину від вірусного захворювання COVID-19, постала нова реальність для всього освітнього процесу як в Україні, так у всьому сучасному світі. Новий виклик усьому цивілізаційному світу, глобалізованому до цього часу, і вмить зруйнованому невидимим вірусом, — як взаємодіяти без соціальної (фізичної) взаємодії.

Як найболючче, дана ситуація вдарила по освіті. І якщо для зовнішнього світу перейти на виключно дистанційну форму освіти майже не склало проблем, то в українських реаліях для освіти настали проблемні часи. Адже напрацьовано багато нормативно-правових документів щодо запровадження дистанційної форми освіти, а в реальності, — майже повна зупинка освітнього процесу, особливо це стосується ЗЗСО державної форми власності. Виникла нова реальність, що вже не може визначати дистанційне навчання лише як одну із форм здобуття освіти, — **реальність дистанційного навчання в умовах соціального дистанціювання.**

Основними причинами призупинення освітнього процесу на момент запровадження карантину на теренах України вважаємо наступні:

- відсутність чіткої програми дій (централізовано) щодо використання тільки дистанційної форми освіти для всіх учасників освітнього процесу;
- відсутність відповідної матеріально-технічної бази закладів ЗСО щодо забезпечення освітнього процесу виключно засобами дистанційного навчання, деякі зрушення з цього питання виникли лише із впровадження основних положень Концепції НУШ протягом 2018-2019 років;
- некомпетентність адміністративно-управлінського та педагогічного персоналу ЗЗСО з питань цифрової та інформаційно-комунікаційної взаємодії (так званий “цифровий розрив” в освітньому середовищі “керівник закладу освіти - педагог - здобувач освіти - батьки”);
- неготовність адміністративно-управлінського персоналу ЗЗСО робити екстрені, нестандартні кроки щодо зміни ставлення до можливості забезпечити дистанційну форму навчання у “турбулентній” ситуації, що виникла;
- неготовність педагогічного персоналу проводити освітній процес засобами дистанційного навчання, з іншої сторони, — неготовність дітей та батьків сприймати освітню інформацію та систему оцінювання в дистанційному режимі. В результаті — повне розбалансування освітнього середовища;
- здебільшого, формальний підхід до підвищення кваліфікації (з обох сторін — як з боку закладів післядипломної педагогічної освіти, так і здобувачів освіти — педагогів та керівників закладів ЗСО);
- зовнішня проблема, незалежна від МОН та ЗЗСО, — покриття України Інтернет-мережею, що здатна забезпечити доступ користувачам до освітнього контенту взагалі, — біля 70 відсотків.

Що стосується організації дистанційного навчання в системі повної загальної середньої освіти в сучасних, кризових освітніх умовах України, — **існує чотири великі проблеми:**

Перша проблема — це особистісна готовність, знання, уміння, мінімальний досвід та, головне, бажання пересічного педагога та керівника закладу освіти здійснювати (планувати, організувати, контролювати, аналізувати, розвивати) дистанційне навчання (інформаційно-комунікаційна компетентність).

Друга проблема — контент та форма організації навчання і підвищення кваліфікації керівників ЗЗСО з питань розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності (відповідно до постанови КМУ від 21.08.2019 р. № 800 зі змінами та доповненнями від 27.12.2019 р.). Центральний інститут післядипломної освіти не здатний фізично охопити всю систему освіти України. Платформи дистанційного навчання українського виробника, що мають опікуватись даним питанням, на стадії формування та наповнення навчальним контентом, майже всі дистанційні курси платні. Система післядипломної педагогічної освіти потребує реформування.

Третя проблема — контент навчального матеріалу для забезпечення дистанційної форми освіти в закладі ЗСО. Структурованого та рекомендованого до застосування МОН України — практично немає, за винятком спеціалізованих Інтернет-ресурсів (платформ), багато із яких платні. Єдина платформа дистанційного навчання, розроблена (або рекомендована до впровадження) на рівні держави (весною 2020 року) — відсутня.

Третя проблема — це готовність, уміння та бажання здобувачів освіти (учнів) оволодівати знаннями дистанційно. Налагоджена, ефективна комунікація між усіма учасниками освітнього процесу (керівник закладу освіти, здобувачі освіти, педагоги, батьки).

Експертні оцінки до березня 2020 року давали різну оцінку освітніх потреб за дистанційною формою в українському освітньому просторі. Якщо раніше мова йшла про те, що використання *дистанційної форми навчання* забезпечує, передусім, неперевершену (порівняно з іншими формами навчання) швидкість оновлення знань за підтримки інформаційних ресурсів, що обираються здобувачами освіти зі світових та вітчизняних електронних інформаційних мереж, то в умовах загальнопланетарного карантину, дистанційна освіта — єдина форма забезпечення всього освітнього процесу. І чи не найвагомішу роль в забезпеченні процесу функціонування дистанційного навчання в ЗЗСО мають відігравати керівники цих закладів. Інше питання, що на сьогоднішній, критичний, момент компетентних (з точки зору інформаційно-комунікаційних технологій) керівників виявилось замало, щоб на практиці забезпечити впровадження дистанційного навчання, нормативно-правове підґрунтя якого в Україні значною мірою існує.

Тому на сьогодні існує два нагальних освітянських питання, що потребують вирішення в найкоротші терміни:

1) забезпечення організації дистанційного навчання в освітньому середовищі ЗЗСО в нових надзвичайних умовах;

2) підготовки, розвитку, та управління даним розвитком, компетентних керівників ЗЗСО (в першу чергу, з питань ІКТ та організації дистанційного навчання).